

EL SOCIALISME I EL CRISTIANISME NECESSITEN DEL FEMINISME

MARIA LÓPEZ VIGIL

Managua, Nicaragua

*Quan el 1978 vam acabar d'escriure "Un tal Jesús", vaig tenir l'oportunitat de conèixer personalment en Juan Mateos, expert en les llengües grega, hebrea i aramea que ens connecten amb el missatge original de Jesús de Natzaret. Li vaig demanar que, amb conceptes actuals, caracteritzés el "projecte polític" de Jesús. Es va aturar un moment i em va respondre, sense dubtar: "socialisme anàrquic". Socialisme –em va dir– perquè Jesús sempre va apel·lar a la comunitat. I anàrquic perquè sempre va qüestionar el poder i es va enfrontar als poderosos.

*No es construeix comunitat amb desigualtats. L'igualitarisme del "socialisme real" que vam conèixer no tan sols va ser una fallàcia, sinó que a més va fracassar. Aquell socialisme, el que lluitava contra el "poder capitalista", va organitzar una nova casta poderosa: la dels funcionaris, administradors i intèrprets dels desigs d'un poble.

*Avui ens toca pensar sobre el poder i sobre la igualtat des de noves perspectives. Des d'una perspectiva feminista, crec que la inequitat més profunda que existeix a Amèrica Llatina és la de gènere, sense que se m'oblidi que el nostre continent té el rècord mundial en desigualtat social. (Dono per suposat que entenem "gènere" no només com a "cosa de dones" sinó com a tot allò que té a veure amb la desigual relació entre dones i homes a causa del seu sexe).

*Crec que la desigualtat més antiga –i per vella la més arrelada– que enfronta avui els éssers humans, la més injusta i la més complicada de superar, no és pas la que separa a pobres de rics –com ens va acostumar a pensar la Teologia de l'Alliberament–, sinó la que separa a homes de dones.

*Cada dia veig que les històries de les dones generalment són històries, en què elles expliquen el poder que van tenir per fer unes coses i el poder que se'ls va negar per fer-ne unes altres. Gairebé tota la història de qualsevol dona es construeix amb, cap a, contra, davant, de, des de, en, entre, per, per a, segons, sense, sobre, sota, rere... el poder. Totes les preposicions serveixen, s'han de declinar totes per entendre la història de les dones, després de mil·lennis d'una cultura que les ha subordinat.

*Crec, veig i sento, a més, que l'arrel més oculta

i antiga d'aquesta desigualtat és a la religió. En una mil·lenària interpretació del cristianisme, que ha fet de Déu un Home; que va sepultar en l'oblit les revolucionàries actituds feministes de Jesús i els "trets femenins" de la seva personalitat i del seu projecte. Un cristianisme que no pren distància del tarannà profundament masclista i patriarcal que travessa la Bíblia; i que ha atorgat als homes sacerdots el monopoli de la representació divina. Una profusió tan gran de símbols masculins vinculats a "allò sagrat" té conseqüències socials i polítiques, es reflecteix en com entenem el poder i la comunitat, i en com construïm el socialisme.

*La Teologia de l'Alliberament va assumir l'anàlisi marxista de manual que circulava i predominava entre les esquerres llatinoamericanes. En aquest marxisme simplificador, tot s'explicava des de les contradiccions de classe. A la Teologia de l'Alliberament, Déu estava de part dels pobres, però era un Home. En una expressió tan innovadora com va ser la *Misa Campesina Nicaragüense*, Déu és arquitecte i enginyer, no és pas artesana ni venedora del mercat. I el "veiem" a les benzineres revisant les rodes d'un camió i conduint per les carreteres, però no pas rentant o cuinant, encara menys donant de mamar.

*I Maria? És cert que aquí sempre hi ha la mare de Jesús, divinitzada, en una "coartada de la Deessa ancestral", que torna responnent a les necessitats de la psique humana. No obstant això, en un enfilall de malabarismes dogmàtics, a Maria l'han convertida en un inimitable model de dona desposseïda de la seva sexualitat: mare essent verge i esposa desconeixent les relacions sexuals amb el seu marit... Per això, "pura". I per això, només imitable en la seva submissa "entrega" a Déu.

*Fa uns anys vaig descobrir que "on Déu és Home, els homes es creuen déus", i vaig entendre que l'arrel religiosa del masclisme no només genera desigualtat sinó també violència, encara més si ens imaginem a Déu com un jutge totpoderós i castigador, un providencial senyor que dissenya i controla les nostres vides, un rei amb voluntat i plans inescrutables.

*Avui estem aprenent a rectificar aquestes miopies tan greus. Però no ens podem conformar amb poc.

Amb invocar Déu com a “Pare i Mare” o amb desfer-nos d’algunes paraules i expressions sexistes, molt menys abusant del “tots i totes”, “els i les”, o encara pitjor en el cas del castellà, intercalant per tot arreu les nefastes @.

*No es pot ser socialista sense ser feminista. I ser feminista, com ser socialista, és un repte descomunal. Exigeix pensar, mirar, actuar, i parlar de manera diferent. Amb quina freqüència, per exemple, parlem de la inseguretat ciutadana com a una característica actual de la violència estructural dels nostres països. I fins i tot en donem la culpa al capitalisme neoliberal... ¿Però, tenim en compte que hi ha estudis de l’ONU que han demostrat que el lloc més insegur per a les dones llatinoamericanes és la seva pròpia llar? Segons les Nacions Unides, la violència contra les dones representa la primera causa de mortalitat i invalidesa entre les dones del món d’entre 15 i 45 anys i provoca més morts que els accidents de trànsit, el càncer i les guerres.

*Amb quina freqüència, per exemple, parlem de l’omnipresent impunitat en els nostres sistemes de justícia i en les nostres societats. Però, ¿captem amb el mateix èmfasi la impunitat en la qual romanen la majoria de les agressions físiques i sexuals dels homes contra les dones i les nenes dins de les llars llatinoamericanes, on el maltractament, l’abús sexual i l’incest són una autèntica epidèmia, que afecta una de cada quatre dones, que s’atreveixen a reconèixer que van patir abús sexual en la infantesa?

*Aquesta impunitat -la més quotidiana- és la de seqüeles més duradores, la més silenciada, la més “naturalitzada”. Amb quina facilitat tolerem en els nostres dirigents –al capdavant de governs, partits o sindicats, en el socialisme del segle XX i ara en el del XXI-, que lluitin contra el poder injust en els espais públics, però que abusin del seu poder masculí en els espais privats. Amb quina “naturalitat” acceptem que “allò que prediquen a fora no ho facin a casa”. El feminisme ens ensenya que “allò privat és polític”.

*La “perspectiva de gènere” a de partir del cos, de la sexualitat. En el cristianisme tradicional no hi ha res més minimitzat, temut, menyspreat i rebutjat que el cos i els seus instints –especialment, el de la dona-, i res més sacralitzat que el cos mort.

*Totes les dones vivim en una “inseguretat existencial” que neix de la inseguretat que ens provoca el propi cos, a la vegada tan delejat i rebutjat en la cultura patriarcal. Aquesta sensació no la coneixen pas els homes, que han après, des que neixen, que del

seu cos i del seu sexe se’n deriva poder i amb el seu sexe i el seu cos poden dominar. Aquesta cultura, que torna insegures a totes i envalenteix a tots, fa encara més captius els homes que les dones, perquè es veuen obligats cultural i socialment a expressar constantment la seva virilitat, tot sovint des dels seus òrgans genitals. Aquí també hi ha una de les arrels de l’abús sexual.

*Des d’una perspectiva de gènere, tots els camins ens duren als temes de la sexualitat. La discriminació de gènere té les seves bases en la interpretació que fem del cos, del sexe, de la sexualitat. La teologia tradicional no va pas parlar d’“això”, i quan ho va fer només va ser per reprimir i condemnar. La Teologia de l’Alliberament no ho va tenir en compte. Però si volem construir societats socialistes, on transformem les inequíviques relacions de poder, hem d’aprendre a parlar de la sexualitat.

*Hi ha esperances. Per primera vegada la humanitat parla de les relacions de gènere amb més llibertat i més franquesa. Que ara apareguin amb més freqüència fets de violència contra les dones no significa pas que aquests fets siguin nous, que abans no passessin. Significa que arreu del món hi ha un despertar de la consciència de les dones. Significa que: “cada vegada hi ha més dones sense por a la violència dels homes i més homes amb por a les dones sense por”, com ho analitza Eduardo Galeano.

*Encara queda molt de camí per fer. Per avançar cal llegir molt, cal informar-se, cal qüestionar-se les pròpies idees amb les idees de les que estan més avançades i avançats que nosaltres. Cal imaginar. A la magnífica pel·lícula “Solas” de Benito Zambrano, sentim que: “les persones haurien de viure dues vegades, una com a pobres per saber com pateixen els pobres i una altra com a rics per gaudir de la vida”. Crec que potser hauríem de viure dues vegades: una vida com a dones i una altra com a homes. Aprendríem molt, creixeríem com a Humanitat.

*El feminisme és una profunda forma de l’humanisme, perquè busca com superar l’antagonisme i la inequitat més arrelada en la història de la humanitat. El feminisme és una nova cultura. Està provocant sotrac en el sòl cultural en el qual estem dempeus des de fa milers d’anys. El feminisme –que alimenta tants de moviments de dones, i que també aporta la reflexió d’unes quantes teòlogues nostres- és una proposta integral de canvi per a les nostres societats. És tan aglutinador i integral que ens permet fer quelcom revolucionari, caminar vers la utopia, cada dia de la nostra vida.